

POSTAVENÍ VĚDY V ARMÁDĚ a aktuální úkoly rozvoje výzkumu

Použití jaderných zbraní v závěru druhé světové války předznamenalo novou etapu základních vztahů světové politiky a novou **éru vojenství**, kterému věda vynalezením nových účinných sil **zabezpečila dosud netušené možnosti rozvoje**. Od této doby, zejména od objevení strategických raketových jaderných prostředků, věda zaujímá ve vojenském myšlení stále důležitější místo. Získání vědeckotechnické převahy je dnes jedním z cílů politiky států a jakékoli zaostávání v této oblasti může mít zhoubné následky.

Kvalitativně nová úloha vědy při upevňování vojenské moci států v souvislosti s hodnocením vojenskostrategického postavení stran vyvolala v životě pojem „**vědecký potenciál**“, který charakterizuje úroveň a tempo rozvoje vědeckého myšlení a schopnost státu rychle a efektivně řešit zásadní problémy společnosti a vojenství.

Ve Spojených státech existuje pojem „vědeckotechnická válka“, který zahrnuje strategické a taktické využívání výsledků výzkumné činnosti k získání politické, ekonomické a vojenské převahy nad našimi státy, především v rozhodujících oblastech vědy a techniky, zejména využití vědy ve vývoji zásadně nových, hlavně strategických zbraňových systémů.

Tyto tendence se budou v důsledku vědeckotechnické revoluce prohlubovat a další rozvoj vojenství bude záležitostí především vědy.

Takové úloze vědy odpovídá dnes i značně rozvinutá vědní soustava většiny států, západních i našich. Vědecký potenciál Spojených států, Anglie, Francie a Německé spolkové republiky je velmi vysoký. Tyto státy vynakládají mimořádné prostředky a úsilí na rozvoj všech vědních odvětví v zájmu vojenství. O tom svědčí např. růst rozpočtových úvěrů a výdajů na vědeckovýzkumnou činnost ve prospěch vojenství v USA: v r. 1940 — 0,026 miliard dolarů, v roce 1955 — 2,5 miliardy, v roce 1966 — 6,9 miliardy. Podobné trojnásobné zvýšení výdajů na vojenský výzkum za posledních deset let je patrné i z rozpočtu Velké Británie a Německé spolkové republiky. Tato tendenci odpovídají také počty lidí ve výzkumu na vojenských zařízeních a školách.

Výrazem snah o maximální využití společného vojenskovědního potenciálu na Západě jsou i integrační tendence v rámci NATO, podepřené stálými orgány pro řízení vědecké spolupráce (vědecký výbor, zbrojní výbor). Tím se má zajistit co nejširší využívání společných zdrojů a nejoperativnější řešení úkolů, především při vybavování ozbrojených sil nejmodernější technikou a vědeckém předvídání dlouhodobého vědeckého pokroku a jeho vlivu na rozvoj vojenství.

To svědčí o tom, že význam vědy je celosvětově chápán. Jsou vyvozovány i od-

povídací technicko-ekonomické, finanční a organizační závěry, které se týkají všech armád, včetně těch, které disponují jen omezenými zdroji a jejichž prvořadou povinností v této oblasti je ujasnit si rozhodující problémy efektivního fungování moderně koncipované vědecké činnosti.

Problémy fungování vědy ve vojenském organismu jsou složité a závisí na správném řešení řady otázek. **U nás vystupují do popředí zejména**

— problém optimálního obsahového za-

měření vědecké činnosti ve specifických podmínkách branného systému státu,

— zabezpečení schopných kadrů jako hlavní předpoklad efektivní vědecké činnosti,

— zabezpečování odpovídající struktury základny (pracovišť) armádní vědecké soustavy.

Osvětlím některá hlediska, o kterých uvažovala v průběhu práce komise pověřená rozpracováním koncepce rozvoje výzkumné a vědeckoinformační činnosti.

Optimální obsahové zaměření vědecké činnosti v armádě je v současné době hlavní problém. Na něm především závisí efektivnost využití omezených zdrojů a uplatnění schopnosti vědy urychlovat rozvoj vojenského myšlení.

Všeobecně byla uznána za správnou teze o nutnosti všestranné koordinace výběru a soustředění úsilí na specifické otázky. Lehce byla přijata teze, ale hůře se hledá konkrétní náplň její realizace. Především vzniká otázka, **jak konkrétně zabezpečit koordinaci** a na jejím základě příslušný výběr? Ideálním řešením by bylo dosažení všestranné plánovitě koordinace výzkumu v celokvalitním měřítku na základě jednotného pojetí rozvoje vědy a respektujícího přitom národní zvláštnosti. Takový stav dosud není. Nezbyvá tedy než důsledně, se širokou znalostí světových trendů a s využitím tradičních předpokladů, samostatně pracovat na výběru a formulaci základních směrů zaměření výzkumu — přitom se široce opírat o celostátní výzkumnou kapacitu a stále více prohlubovat dvoustrannou mezinárodní spolupráci, zejména při řešení jednotlivých výzkumných směrů a úkolů.

Potíž je také v tom, že je nutné volit mezi mnoha problémy neobyčejně složitého vojenského systému, někdy i mezi těžce srovnatelnými a souměřitelnými hodnotami. Jak např. správně rozhodnout mezi požadavky na soustředění sil a prostředků ve výzkumu technicko-metodologických problémů rozvoje branného systému, ve výzkumu prostředků ochrany proti ZHN, ve společenskovedních problémech či v různých oblastech teorií vojenského umění? Nebo jak rozhodnout v budoucnu o podpoře některých vědních oborů, jejichž účast na výzkumné činnosti je velmi omezená a existence v armádě je motivována jinými důvody než vědeckovýzkumnými? Zdá se být správné uplatňovat především koordinační princip a výběr k za-

jištění hlavních meziporových směrů výzkumu ve prospěch branného systému a rozvoje vojenství v celku, a to i na úkor problémů a oborů jednotlivých vědních oblastí (vojenskovední, společenskovední a technické). Tak bude účelné postupovat v dalším i uvnitř vědních oblastí. Bude tím uskutečňován i princip, že čím menší jsou potenciální možnosti státu, tím větší je nutná vnitřní koordinace.

Zvláštní pozornost zasluhuje specifikace. Např. ve vojenskovední oblasti se ukazuje, že nelze postupovat cestou mechanického potlačování disciplín; je ale nutné v každé z disciplín předmětu vojenské vědy zvažovat obecné a specifické a podle toho řešit: **specifické — vlastním výzkumem a obecné — především různými druhy vědecké informace.**

Důležité je rovněž ujasnit, kdo má koordinaci a výběr dělat. K rozhodování se hlásí jak pracovníci vědy, tak i ti, kteří výsledky vědy aplikují v praxi — orgány velení. **Praxe ukazuje, že samostatný přístup obou stran je jednostranný.** Pracovníci vědy mnohdy s malými praktickými zkušenostmi často přehlížejí nutná hlediska velitelů a pracovníků štábů.

Požadují především řešení velmi širokých problémů — často vzdálených i dlouhodobě perspektivně, přiliš obecných otázek a z praxe problémů zpravidla úzkých, co nejrychleji využitelných. Mají též snahu **institucionalizovat vědecká pracoviště jako speciální typ operativních pracovišť.** Např. v oblasti technické jsou snahy o přeměnu výzkumných kapacit na kapacity výlučně zkušební vývojové, v oblasti vojenskovední jsou požadavky na zaměření vědy k řešení technickoorganizačních záležitostí (metodiky práce štábů apod.).

Kombinace hledisek obou stran bude rozumným východiskem. Proto je nutné vítat ustavení instituce vědeckotechnických rad složek (popřípadě jejich sekcí

a ostatních poradních orgánů), které se budou podílet především na vytýčování směrů výzkumu a vývoje a i pomohou při převádění výsledků vědy do praxe. Úspěch rad bude **dán kvalitou jejich složení**; početnost vědeckých kádru by měla převážovat. Tím bude dosaženo odpovídajícího zastoupení vědy v orgánech řízení vědy a přítomnosti zástupců praxe bude zabezpečeno potřebné zářezování úsilí do trendů, které začíná praxe naznačovat. Zabezpečeno bude i organické spojení vědy a praxe při realizaci výsledků.

Jak uvažovat o vlastním obsahovém zaměření v hlavních otázkách a jak formulovat základní směry výzkumu?

Hovořilo se často o stavu **reagování na potřeby praxe**, nedostatečné obsahové sevrženosti výzkumné činnosti a neexistenci ústředních myšlenek, kolem kterých by se seskupovaly dílčí problémy.

Objektivní stav výzkumné činnosti tomu nasvědčoval. Nebyl **základní teoretický model rozvoje vojenství**, který by soustředil úsilí oblasti a oborů ke společnému řešení aktuálních problémů, např. výchovy a výcviku. V důsledku toho vědní oblasti byly zaměřeny především na dílčí výzkumné problémy **tradičních orgánů, druhů vojsk a služeb**.

Zkušenosti z úvah o stanovení základních směrů ukazují na nutnost tvorby modelu ozbrojeného zápasu v jeho nejširších souvislostech a dále na nezbytnost ujasnění specifiky na základě koaličního, objektivně daného systému. To vede k možnosti **správně ujasnit výchozí teze; např. teze o pravděpodobnosti okamžité přeměny státního území v bojiště vede k závěru o nutnosti fungování celého branného systému**.

Ujasněné teze dávají možnost formulovat jako hlavní směr výzkumu — zkoumání problematiky **rozvoje branného systému** v podmínkách perspektiv vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Jako další základní, přirozeně ohraničené směry zkoumání se rysují problematika rozvoje ozbrojených sil jako hlavního prvku branného systému a problémy ochrany a obrany teritoria.

Takto pojaté základní výzkumné směry umožňují vidět současné problémy vojenství v nejširších souvislostech a zároveň zabezpečit, aby ozbrojené síly byly s to poskytovat potřebné expertizy orgánům, odpovědným za výstavbu a řízení celého branného systému.

Vojevědní oblast má z hlediska taktiky zaměření směrů výzkumu **zvláštní postavení**. Nemá civilní vědní zázemí jako společenské a technické vědy. Nemá a ani u nás nemůže mít možnost sama ře-

šit široký okruh otázek svého předmětu a je vzhledem k určujícímu charakteru raketové jaderné války odkázána na pomoc zvenčí. Hlavním jejím úkolem, na základě vyšších a koaličních principů vedení války, v našem případě sovětské teorie strategie, je rozpracovávat tyto principy na specifické podmínky státu a jeho ozbrojených sil.

Předpoklady k plnění tohoto úkolu má v současné době **snížené**. Mezi příčinami stavu je např. mechanické přebírání teorií a zkušeností. To nenutilo k aktivitě myšlení a vyústilo v epigonství s takovými přirozenými důsledky, jako jsou nedostatečné rozvinutí vojenskovo vědecké výzkumné základny a podceňování vědecké práce. Tento stav je i příčinou, že jako „nové“ jsou objevovány problémy, které mohly a měly být již dříve rozpracovány, např. při pozorném studiu závěrů teorie strategie sovětské vojenské vědy.

Důsledkem těchto příčin je i snížená efektivita takových závažných výzkumných opatření, jako jsou zkoušky u vojsk k získání dalekosáhlých organizačně strukturálních závěrů, **započaté bez odpovídajícího teoretického zázemí**. Projevem stavu jsou i chybějící teoretické disciplíny, nízká úroveň jejich rozpracování (teorie výstavby, teritoria), či **neujasněnost klasifikace oborů**.

Z jakých určujících myšlenek (tezí) je účelné vycházet při úvaze o zaměření úsilí výzkumu ve vojenskovo vědní oblasti?

Především z úlohy, místa a perspektiv vědeckotechnické revoluce ve vojenství. Vědeckotechnická revoluce je v období, kdy ještě nebyly vyřešeny rozpornosti po vynalezení raketových zbraní a přitom je možné očekávat i její další rozvoj (systémy ničení, perspektivy řízení, změny úlohy a místa druhů ozbrojených sil a vojsk). To bezpodmínečně vede k nutnosti stálého výzkumu nejobecnějších trendů rozvoje revoluce ve vojenství, jako jednoho ze základních směrů výzkumu, který podmiňuje všechny ostatní. Jde prakticky o to, aby existovala a periodicky ve 3—4ročním rytmu byla upřesňována **vědecká hypotéza** (dlouhodobá perspektiva) **rozvoje vojenství**, která by tvořila základ práce i dlouhodobého a operativního plánování.

Tato činnost by měla být založena na dokonalejších pracovních metodách, se snahou o exaktizaci samotného vojenskovo vědního výzkumu. Charakteristickým by mělo být i použití moderních metod přístupu např. **systémového chápání problémů výstavby a řízení použití ozbrojených sil**, které dovoluje přesněji poznávat úlohu a místo jednotlivých částí celku (pa-

lebného systému, druhů vojsk), jejich vzájemné vztahy a v budoucnu analyzované systémy modelovat.

Vědecký výzkum přípravy a vedení ozbrojeného zápasu, zejména v oblasti vojenského umění, vyvolá další požadavky na zvýšení úrovně zabezpečovací činnosti při rozboru nových jevů praxe vojsk. Z toho vyplývá i mimořádný význam zřizovaných **vědeckých pracovišť u štábů okruhů**, které musí zabezpečovat využití zkušeností vojsk ve vědeckých úkolech a budou představovat důležitý spojovací článek mezi ústředními výzkumnými pracovišti a praxí vojsk.

Není nutné zdůrazňovat význam mezinárodní spolupráce především v této oblasti. Bez jejího důsledného vyřešení se budou současně negativní poznatky nutně opakovat a vojenskovední oblast se nemůže stát „nosnou“.

Vojenskovední oblast, mimo hlavní problémy — mezi které patří analýza dlouhodobých trendů rozvoje vědeckotechnické revoluce ve vojenství — musí zkoumat i takové problémy jako jsou různé varianty zahájení ozbrojeného zápasu, možné etapy počátečního období války a s nimi spojené nové pohledy na dosavadní principy materiální a technické stránky **přípravy ozbrojených sil**. Do popředí vystupuje naléhavě požadavek na rozvíjení **teorie výstavby ozbrojených sil**. Dále je nutné soustředění **problematicky valení** a na vyšší úrovni zkoumat specifické otázky **teorie operačního umění a taktiky**.

Úvahy o zásadách **vojenskotechnického výzkumu** nezůstávají co do obtížnosti daleko za problémy vojenskovedními. Je to dáno složitostí vnitřních vztahů vojenskotechnické oblasti, která se zvyšuje se stále narůstající úlohou techniky ve vojenství. Rostoucí význam techniky bude i v budoucnu dán rozvojem nejrůznějších oblastí materiálových a energetických. Perspektivy budou poznamenány dalším růstem efektivity zbraňových a zabezpečovacích systémů a bude nutné uvažovat o postupné směně současného převážně mechanického principu za princip automatizace energetických a informačních procesů. Ozbrojený zápas bude nabývat stále výraznějších inženýrskotechnických rysů. I v oblasti tzv. konvenční techniky pravděpodobně dojde k dalším kvalitativním změnám, vedoucím ke zvýšení její efektivity.

Nalezení správného místa v technickém výzkumu vyvolává celou řadu otázek. Především to, na základě čeho zabezpečit správný směr. Úvahy se zdají být v našich podmínkách **ohroženy z několika**

stran. Především existenci technické základy určitého typu, jejíž zaměření bylo stanoveno za jiných podmínek a obrací směr našeho technického myšlení již navykým směrem. Zaměření ovlivňuje i **historie vzniku technické základny**, jejíž civilní původ do značné míry poznamenal celkový profil technického úseku, zejména jeho jednotlivých oborů.

Za ohrožení správnosti úvah o zaměření vojenskotechnického výzkumu lze považovat i jednostranné prosazování tzv. **„ekonomické teorie“** „**tradiční vývozní země**“, která považuje za účelné orientovat se především na ty směry rozvoje techniky, které přinesou ekonomický efekt v zahraničním obchodě. Je to hledisko jistě možné, **ale ne prvořadé** a zdá se být poplatné dočasným ekonomickým potížím a nerespektuje především rozhodující hledisko bojeschopnosti vojsk, charakter soudobého ozbrojeného zápasu a specifiku fungování branného systému.

Jak tedy dosáhnout optimálního zaměření technického výzkumu? Především bude nutné vyřešit dva základní předpoklady: **všestrannou a stálou informovanost o trendech světového vojenskotechnického vývoje a dokonale ujasnit specifiky použití ozbrojených sil** a z toho vyplývající požadavky vojenskotechnického rozvoje.

Všestrannou informovanost o trendech světového vývoje lze řešit i v našich podmínkách. Jde především o dosažení přiměřené efektivity informační služby a o přiměřené kontakty a zejména ovlivnění celostátní informační služby pro potřeby vojenství.

Není cílem článku analyzovat vliv úlohy a místa ozbrojených sil na technický výzkum. Ale i obecná úvaha v tomto směru vede k závěru o **účelnosti zaměření technického výzkumu, např. na:**

— zabezpečení **efektivnosti systému PVO ČSSR** jako rozhodujícího systému k optimálnímu použití ozbrojených sil a snížení následků jaderného napadení státu,

— zvýšení **mobility pozemních vojsk** v operacích k postupnému odstraňování rozporu mezi současnými palebnými a pohybovými možnostmi vojsk.

— **technické řešení OPZH** v prospěch bojujících vojsk i k ochraně obyvatelstva a vojenských sil na teritoriu.

Současné úvahy hovoří ve prospěch podpory např. těchto technických výzkumných směrů:

→ vojenské elektroniky, jejíž prudký rozvoj je markantní a podmiňuje většinu oblastí a zbraňových systémů;

→ rozvoje motorizační techniky a energetických zdrojů;

— rozvoje a zdokonalování raketových a hlavních zbraní, jejichž další rozvoj odpovídá trendům rozvoje vojenství.

Masové nasycení vojsk moderní technikou, zbraněmi a ve značné míře i automatizovanými systémy vyvolává nutnost vytvořit inženýrsko-technické zabezpečení jako samostatný směr výzkumu.

Úkolem dalšího vojenskotechnického myšlení je, aby rysující se směry technického rozvoje byly formulovány jako vojenskotechnická záležitost a např. výzkumný směr „vojenská elektronika“ byl koncentrován do směrů, např. „automatizace systému velení“, „radiotechnický průzkum“ atd.

Výraznou úlohu v dalším rozvoji výzkumné činnosti může sehrát účelně zaměřená **společenskovední oblast**.

Společenské vědy mohou mít podstatnou úlohu při rozboru tendencí vojenskotechnického vývoje a zejména odhalit jeho širší sociální souvislosti. Na základě historických zkušeností a rozborů mohou odhalit budoucí procesy v jejich rozpornostech a zabezpečit maximální propojení vojenského myšlení s ostatními oblastmi. Přitom je nutné **zdůraznit úlohu společenskovedních disciplín jako metodologické východiska rozvoje ostatních vědních oblastí**. Jejich vliv začíná řešením obecných problémů vztahů marxistické filosofie a vojenské vědy, raketové jaderné války a politiky, obecných zákonů ozbrojeného zápasu přes řadu problémů, jako jsou např. principiální otázky možnosti a metod poznání ve vojenství, řešení sociálních a politických a vojenskoeconomických souvislostí výstavby branného systému.

Mimořádný vliv má úloha a místo státu (ozbrojených sil a celého branného systému) v koalici. Předurčuje mimořádné postavení společenských věd

při řešení problémů politické a ideologické přípravy příslušníků ozbrojených sil i obyvatelstva **k ozbrojenému zápasu v československých podmínkách** Společenské vědy, vzhledem k silně rozvinuté základně, mají příznivé předpoklady. Jejich výhodou je **relativně menší vázanost na koordinaci vědního úsilí v koalici** měřítku, větší znalost trendů rozvoje společenskovedního myšlení států koalice i nepřítelů a značné možnosti opřít se o civilní společenskovední základy.

Současný stav společenskovedního myšlení ukazuje na účelnost jeho orientace zejména na **zkoumání základních tendencí vědeckotechnické revoluce ve vojenství z hlediska sociálních stránek**, při čemž výsledná hlediska by měla být jedním z východisek rozvoje jednotlivých společenskovedních oborů. Objektem zkoumání by měly být především změny sociálně-politických podmínek a **úlohy lidského faktoru ve válce** a jejich projevy ve struktuře a funkci branného systému. Do popředí vystupují i **společenské a lidské souvislosti řízení v ozbrojených silách**.

Samostatnou skupinu tvoří problémy sociálních a lidských souvislostí výstavby ozbrojených sil, dále změny v charakteru vojenské činnosti vyvolané vědeckotechnickou revolucí, problémy sociální struktury ozbrojených sil a sociální úlohy a postavení příslušníků ozbrojených sil.

Zvláštní kapitolou je výzkum ekonomických procesů při zabezpečování obrany a ekonomických problémů rozvoje branného potenciálu. Jde o otázky mimořádného dosahu, které dosud nenalezly příslušné místo v rámcovém zabezpečení, nutném k rozpracování nezbytných teoretických studií. Nejde o jev ojedinělý; zahraniční tisk ukazuje na podobné problémy a na nutnost jejich přednostního řešení.

* * *

Zajištění výzkumné činnosti **schopnými kádry** je jeden z nejdůležitějších předpokladů efektivnosti vědy. Jde o problém, známý řadu let a jak ukazují poslední poznatky, dosud uspokojivě nevyřešený. O tom svědčí **jak disproporce v počtech a kvalitě kádru, tak i aktuální problémy jejich přípravy**. Národním ukazatelem je poměr vědeckých pracovníků jednotlivých oblastí; např. u hlavní vědeckovední oblasti, v poměru k ostatním je 1 : 8. Přitom perspektivy sedmdesátých let nebudou bez zásadních opatření příznivější a dosavadní poměr zůstane zhruba zachován (1 : 7). Je třeba především **odstranit**

příčiny stavu, z nichž za hlavní pokládám **nejasnost právního významu a postavení vojenskovedního výzkumu** (vyjadřovaná např. i nevěrou v možnost aktivního přínosu naší vojenské vědy do vojenství). Vyplyvá to zřejmě z nejasnosti specifické úlohy a místa našich ozbrojených sil v ozbrojeném zápasu, jehož cíle řeší především, nikoli však pouze stupeň strategický. Je pravděpodobné, že po důsledném ujasnění těchto otázek zmizí uvedená nevěra a **vědecké činnosti, zejména vojenskovední, se dostane podstatně větší podpory**. Tím mohou být vytvořeny předpoklady i k odpovídajícímu materiálnímu

a finančnímu zhodnocení vědecké činnosti, které je nepříznivé. Jen stěží si lze dnes představit **možnost přechodu předních funkcionářů divizí a armád na vojenskovědeckou činnost**. Nepřiměřená materiální stimulace vědeckých kádřů je příčinou nepříznivého růstu i v jiných oblastech, např. v technických oborech, kde vede často k odchodu z armády. Ztráty jsou o to citlivější, že se jedná zpravidla o nejschopnější pracovníky, nespokojené s nevýhodným systémem přemíování (až 15krát menší nežli v civilním sektoru), či ve srovnání s civilním sektorem s minimální možností účasti na zahraničních stycích.

Stejně závažný je i **systém a efektivnost přípravy vědeckých kádřů**. Logika celkového zaměření by měla být taková,

aby byli připravováni především k plnění základních výzkumných směrů. Rozvoj vojenskovědecké oblasti či relace v jiných (ve společenskovědní 55 % nositelů vědeckých hodností v historických vědách, 2 % v sociologii), svědčí o nutnosti **přezkoumat dlouhodobé výhledy z hlediska skutečných potřeb** a tomu přizpůsobit plány školicích pracovišť.

Samostatným problémem je způsob přípravy. Všeobecně přijatý základní způsob přípravy — aspirantura trpí značnými nedostatky. Má mnoho formálního, školáckého, značně úsilí je věnováno nepodstatnému (přezkušování znalostí) a hodnota vlastních prací je zpravidla malá. Proto i výsledků v praxi je minimálně využíváno.

* * *

Úvahy o problematice **struktury základny** se shodují v tom, že současná vědecká základna je roztržena, nepokrývá zásadní problémy a proto bude účelné

- zřizovat centrální vědecká pracoviště (ústavy), které by se zabývaly zkoumáním stěžejních problémů,

- posílit katedry vysokých škol k vytvoření lepších podmínek pro výzkumnou práci na školách a

- posílit některá dnešní pracoviště, zvláště vědecké informační služby.

Trend zřizování ústavů je celosvětový a existuje všude tam, kde věda dosáhla určitého stupně rozvoje a je patrný u všech moderních armád, na Západě i v socialistickém táboře. Jsou účelné všude, kde je nutné soustředit vědecké síly **k řešení klíčových problémů**; takové jsou: rozvoj branného systému, jeho základních prvků a zásadní otázky přípravy a vedení ozbrojeného zápasu a výzkum specifických problémů rozvoje jednotlivých systémů ozbrojených sil. Seskupení vědeckých sil v rámci ať již ústavu pro výzkum rozvoje branného systému, či pracovišť vysokých škol dává předpoklady, že v přijatelné době bude dosaženo výsledků, podmiňujících úspěch ostatních úkolů. Podobně i ve sféře technického rozvoje seskupování problematiky do několika oblastí vytváří předpoklady budoucího vytvoření ústavů širší koncepce.

Lze tedy říci, že vytvářením samostatných ústavů je **realizována tendence moderní vědy a zároveň vojenského výzkumu**. V souvislosti s tím je však třeba i upozornit na nebezpečí, které v sobě toto řešení skrývá — např. **tendence ústa-**

vů k institucionální ztrnulosti a konzervatismu a otupení tvůrčího ostří jádra ústavů musí za sebou vleci neplodný administrativní aparát. Bude tedy nutné dít, aby se na naše ústavy jako na instituci **stále otevřenou**, kterou je třeba neustále hodnotit a bez váhání měnit směr jejího zaměření.

Posílení kateder vysokých škol k vytvoření lepších podmínek pro výzkum je motivováno tím, že dosavadní podíl výzkumu kateder zejména vojenskovědních, byl malý až žádný. Předpokládané vyčlenění 30 % úsilí bylo praxí stlačeno i na 2 — 3 %. Důvody? Nedostatek času a nezáměr o výsledky. Je jisté, že stav musí být postupně řešen, nejlépe individuálně v průběhu konkrétního plnění výzkumných úkolů. Vysoké školy mají a budou mít své důležité místo v soustavě vědeckého výzkumu ať již vzhledem k přirozeným předpokladům pro teoretický výzkum základny, či vzhledem k vylučné úloze v organizaci podchycování a rozvíjení schopnosti kandidátů. V našich armádních podmínkách jejich význam vzrůstá s úkolem vytvořit na základě výsledků oborového výzkumu teoretické zázemí pro četné mezioborové úkoly.

Vědeckoinformační služba je jedinou oblastí, která v podstatě nevyvolala jiné připomínky, než doporučit všeobecné posílení. Naše vojenská veřejnost je plným právem pokládá za klíč k řešení celé řady problémů výzkumné činnosti v armádě. Jde o to, aby v nejbližší době s využitím moderní počítačové techniky se aspoň přiblížila úrovni, která je již ve světě běžná. Budoucí centralizace informační

služby do tří základních typů pracovišť (ústředního, oborového, základního) a využití sovětských zkušeností vytváří příznivé předpoklady. Plně fungující vědecko-informační služba, podchycující plně trendy světového vývoje a informující formou syntetizujících informačních studií a expertiz orgány strany, státu a velení armády může v perspektivě vést i k podstatnému snížení kapacit plánovaných výzkumných směrů.

K problematice rozvoje a struktury základny dodám ještě poznámku **k vojskům, jejich úloze a místu v systému výzkumu.** Zkušenosti jiných armád ukazují, že v soustavě vědecké činnosti je připočítána vojskům úloha např. ve směru teoretického

rozpracování problémů zvyšování bojové pohotovosti okruhů, a to vzhledem k jejich předurčení, cvičením a vojenskovědeckým konferencím. Touto prací se zabývají a za ni odpovídají odpovědní funkcionáři okruhů s vyčleněnými speciálními orgány řízení. **U nás tato tendence nebyla a výzkumná oblast se považovala za doménu centrálních orgánů a kapacit.** Zřizování orgánů vědy u štábů vojenských okruhů začíná svědčit o změnách i v tomto směru a o přiznání toho, že okruhy se svými vojsky a štáby jsou tou nejširší a konec konců rozhodující laboratoří, která zabezpečuje hromadění empirického materiálu a zároveň praktickou prověrku výsledků celoarmádního výzkumu.

* * *

Fakta tedy ukazují, že snaha o získání maximálního množství vědeckých poznatků charakterizuje moderní armády. Věda se stala jedním z rozhodujících činitelů růstu jejich síly. Tato tendence bude s prohlubováním vědeckotechnické revoluce narůstat.

Jedním z důležitých úkolů výstavby našich ozbrojených sil je **najít a realizovat podmínky optimálního fungování vědy.** V našich podmínkách to znamená především řešit problém obsahového zaměření vědy a respektovat na základě ujasnění místa a úlohy státu ve válce specifické potřeby vědních oblastí. Je účelné orientovat se na řešení problémů ve prospěch branného systému jako celku, teritoriální problematiky a na vybrané problémy teorie přípravy a vedení ozbrojeného zápasu.

Zajištění schopných, tvořivých, vědecké činnosti oddaných kádrů je další podmínkou, která ovlivňuje fungování systému vědecké činnosti a její efektivnost. Rozšíření počtů takových kádrů je možné, je však nutné s tím fakticky i řešit takové otázky jako jsou prestiž vědy a systém jejího materiálního stimulování.

Je nutné se orientovat na moderní principy vytváření strukturní vědní soustavy v armádě, její základny. To v našich podmínkách znamená maximální centralizaci vojenskovědní, technické a společenskovědní oblasti, řešení problémů hlavně v interdisciplinárních pracovištích typů ústavů a samostatných pracovišť, jejichž zaměření je však nutné stále zkoumat. Na řešení teprve čeká ujasnění místa a úlohy vojsk v systému vědecké činnosti.